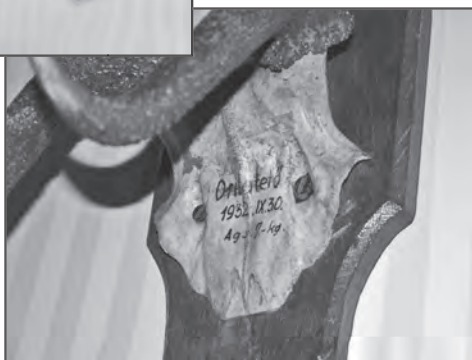

Vadgazdálkodás és vadászat egykoron és napjainkban a Nagy-Milic tömbjében

A Kárpát-medencén óriástáján belül található az Északi-középhegység nagytája. Ennek keleti végén húzódik a középtáját adó, 150 km gerinchosszúságú, három hegységtagból álló *Tokaj-Eperjesi-hegylánc* vonulatának középső része a Szalánci-hegység, melynek északi része Szlovákia, míg déli fele Magyarország területére esik. A Nagy-Milic hegycsoport Magyarország egyetlen kárpáti jellegű természetközeli élőhelye, amely mintegy észak-kárpáti

1932 IX. 30-án az Orita-tetőn elejtett 7 kg-os agancssúlyú, páros tizes, a Milicre jellemző, szembevillás gímszarvas trófea a patinásan felújított Lászlótanyai kastélyban

„szigetként” nyúlik le a Hegyközi-medencébe. A török háborúk és a Rákóczi szabadságharc elmúltával a milici térség két meghatározó földbirtokos családjai az északi oldalon a Forgáchok, míg a Milic tömbjének déli oldalán a Károlyiak, melyek a térség vadgazdálkodást és vadászati kultúráját meghatározták.

A Nagy-Milic tömbje mindig is szarvasbögő-helyként élt a helyi vadászati köztudatban és gyakorlatban egyaránt. Az egykor a terület

déli részén birtokos Károlyi család (gróf Károlyi László) nem véletlenül létesített a XIX. század végén Lászlótanyán kőből épített vadászkastélyt az addig csak gerendaházakkal jellemezhető vadásztanyájuk kibővítéséként, komfortosabbá tételeként. A vadászkastély mellett kisebb, időszakos tartózkodást szolgáló vadászházak is létesültek ld. Oláh-réti vadászház a magyar oldalon, illetve karolcai vadászház a szlovák oldalon, melyek ezekből az időkből származnak.

A Károlyi család által zsákmányolt trófeák, melyeknek homloki koponyarészére tussal minden esetben ráírták az elejtés helyét, idejét és a trófeasúlyt bizonyítják, hogy a milici vadászterületen több évtizede ugyanazok a bögőhelyek, melyek napjainkban is a legjobb bögőhelyekként szerepelnek a vadászati-vadgazdálkodási gyakorlatban (Pl. Oláh-rét, Orita-tető).

Károlyi László fia, István szintén hódolója volt a vadászat szenvedélyének, s barátjával Széchenyi Zsigmonddal együtt kalandos, külföldi vadászatokon vett részt. A rendszeres vadászatok, valamint a Fóton létesített új állatkertje igen költséges szórakozásnak bizonyultak. Ennek ellensúlyozására a jórészt kihasználatlanul álló füzérradványi kastélyt 1936-37-ben luxusszállodává alakították át. Bevezették a villanyt, hideg-meleg vízzel látták el, és jelentősebb belső átalakításokra is sor került. Az épületet és környékét minden lehetséges kényelemmel ellátták. Ekkor építették meg a strandot, tenisz-, golf-, ródli-, sípályákat alakították ki. Lehetőség nyílt horgászásra, csónakázásra és lovaglásra és hintózásra egyaránt. Kastélyszálló 1938. május 8-án nyílt meg, s az 1945 előtti Magyarország népszerű kastélyszállójához a lillafüredi palotaszállóhoz hasonló népszerűsége tett szert⁴.

*Füzeérradványi Kastélyszálló
téli szánkózás idején*

NADLER HERBERT zoológus, vadászati szakíró, a Budapesti Állat- és Növénykert igazgatója ekképpen fogalmazta meg a Kastélyszállóhoz kötődő élményeit: „Vadászembernek szörnyű fényűzés! Még az ótátrafüredi Grand Hotelnél is sokkal előkelőbb. Hazai és afrikai pompás vadásztróféákkal díszített nagy, magas termekben szép régi bútorok, nagy kandallókban égő fahasabok ... csupa kényelem és kényeztetés.”⁵

Foyer a Kastélyszállóban

Természetesen a vadgazdálkodás ezidőtájt sem pusztán az eredményként keletkező trófea prezentálása kapcsán bír jelentőséggel. A Károlyi Uradalomnak szüksége volt a szálláshelyek bérbeadása és az elit-turizmus mellett – illetőleg ahhoz csatlakozóan – a vadásztatásból származó bevételekre is. A Kastélyszálló a Hegyközbe érkező vadászvendégek központi szálláshelye lett, és innen kiindulva jutottak el a vadászatért lelkesedő a Központi-Zemplén vidékére, illetőleg a Milic tömbjébe egyaránt. A vadgazdálkodás, vadászat

⁴ PILLÉRT; KÁRÁSZI; GYÖRYJ. (1989): Zempléni-hegység; in. RAKONCZAYZ. (szerk): Ipolytarnóctól – Füzeérradványig, Észak-Magyarország természeti értékei; Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.

⁵ NADLER H. (1943): VADÁSZNAPLÓ 1943; Erdészettörténeti Közlemények XL, Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztály, Budapest, 1999.

és vadásztatás megkívánta az erdészeti-vadászati szakszemélyzet áldozatos munkáját, melyről az elmúlt század harmincas negyvenes éveiben PARTY ISTVÁN uradalmi vadászmeister tudósított.

Mint a Károlyi Uradalom szakszemélyzetének egyik vezetője, írásaiban nem egyfajta sajiáságos vadászromantika jelenik meg, hanem a vadgazda tapasztalatának közzététele és iránymutatása, hisz a Károlyi birtokok zempléni vadgazdálkodása ezidőtájt európai szinten jegyzett hírnévnek örvendett.

A szarvas-állomány takarmányozásával kapcsolatban már ekkor elmondható volt, hogy ahol a szarvast télen mesterségesen takarmánnyal etették, csak a gyenge-satnya egyedek pusztultak el. Hiányos, rossz etetés tömeges pusztulást eredményez, de ahol erős bikák is elpusztulnak jelentős mulasztás történt. A takarmányozásnál figyelembe kell venni a fakitermelési munkák kivitelezhetőségét, idejét, hisz a rügytakarmány minden esetben kiváltja a szemes takarmány kijuttatásának szükségességét⁶

„Aztán alulról egy csapat favágó jön fel a völgyben, hogy folytassa munkáját, a vágásban meghagyott öreg magfák ledöntését és feldarabolását. A ledöntött bükkfák rügyeire járnak most éjjelenként a szarvasok csapatosan, ezért jöttünk ki ide virradással tehenet löni.” – Írja NADLER HERBERT Vadásznaplójában 1943. decemberi, hegyközi vadászatairól megemlékezve.

Szóbeli források szerint az egyik Forgách gróf XIX. század 50-es éveiben telepített be a milici területre 9 darab gímszarvast Máramaros megyéből, a Károlyi grófok pedig 15 darabos állományt dunántúli vad-

„A” típusú kárpáti gímszarvas trófea: nagyobb szárhossz és vastagság, arányos forma, szép szín és gyöngyözés, erőteljes, többágú korona.

kertjükből; amelyek kisebbek természetük voltak, és színükben is eltértek a máramarosi példányoktól. Ez a dunántúli vérvonal kereszteződött a kárpáti vérvonallal, és az Első Világháborúig bezáróan kialakult a mai milici típus. Megjegyzést érdemel, hogy a kárpáti típus befolyása a migrációs útvonalak meghatározottsága miatt folyamatosan érvényesül. Visszaemlékezések szerint a XIX. század végére a gímszarvas állomány annyira elszaporodott, hogy a mezőgazdasági és erdészeti

⁶ PARTYI. (1940): Az 1940. évi tél után; Nimród Vadászlap, 1940. május 1; 212-214 p.

károk megelőzésének érdekében Károlyi gróf lekerítette az erdeit. Ez a lekerítés még a Második Világháború végéig működött.

A másik nagybirtok egykori tulajdonosa, Forgách István, a vadkár megelőzésének érdekében szintén lekerítetett mintegy 3000 kataszterholdnyi erdőt. A Forgách grófi család erdőszertetét és vadászat iránti vonzalmát példázza, hogy az 1916-ban elhunyt gróf Forgách István kedvenc vadászkastélya közelében lévő családi kriptában lett eltemetve, a Kerekhegyen (Okrúhly vrch).

A milici vadászterület meghatározóan nagyvadas. Gyakori és meghatározó vadfajként a gímszarvas, őz és a vaddisznó nevezhető meg; a Károlyi család által a Hegyközbe betelepített muflon a milici tömbben már nem él, zempléni előfordulásai a Központi-Zemplénre jellemzőek. A Milic térségében előforduló kárpáti jellegű gímszarvas jellemzői a bikák szőrzetének és agancsának sötét színe, a jégág hiánya, az erőteljes gyöngyözöttség, az erős középág, mely sokszor a korona alsó részéig nyúlik fel, valamint a robosztus, sokszor dupla villás korona. A területre beváltó típusok közül még említést érdemelnek az erőteljes, többágú koronát viselő „A” típusú gímszarvas egyedek is.

A zempléni, milici őzállomány minőségében a 150-350 g (maximum 400 g) trófeasúlyig kategorizálható. A szép, érett, akár öreg bak trófeák is súlytól függetlenül minden vadász számára becses értéket jelentenek. A rétek elgyomosodásával, elcserjésedésével, a kisebb erdei rétek beerdősülésével az őzek létszáma lecsökkent. Ez az a vadon élő állatfaj ugyanis, amely a fűfélék közül is kiválogatja a számára finom falatokat; a vadászati szakirodalom emiatt a „legválogatosabb” kérődzőként jelöli meg.

A zempléni őszi és téli vaddisznóhajtások mindig megdobogtatták minden idelátogató külföldi és belföldi vadász szívét. Sosem a nagyszámú terítékek (50-100) voltak a jellemzőek, hanem csupán a 10-20 darabosak. Ehhez természetesen járulékos értéként sorolható a táji, lát képi élmény, a kutyás vadászatok hangulata és nem utolsósorban a pontos szervezethez. A térségben mindig előfordulnak nagy vaddisznó kanok, melyek a 20 cm-nél hosszabb agyarhosszal jellemezhetőek. Ezek az agyarformák kör alakúak, szélesek, épek – ritka a törött agyar. A 20 cm-nél hosszabb agyarral bíró kanok általában érmesek is.

Nagy-Milicen 1969 őszén elejtett szarvasbika. A kép bal oldalán német vendégvadászok, jobb oldalán Horváth Jenő fővadász, cserkelés vezető.

A vadászturizmus népszerűsége ezen a vidéken töretlen. A tájegység vadászturizmusának központja a 90-es évek közepétől a magyar oldalon Füzérkomlós lett. A Hegyköz gyenge adottságú, átlagosan 6-8 AK/ha minőségű földjein az erdőtelepítés, vadtenyésztés, vadaskert létesítés, lá-

basjószág tartása, vadászati és kiránduló turizmus jelenthetnek kitörési pontot, egyben munkahely teremtési lehetőséget az itt élő emberek számára. Ennek céljával létesült a Nagy-Milic Natúrpark déli részén, Füzérkomlós községhatárban a Szonta Szafari vadaskert.

Mint a Nagy-Milic tömbjében érintett vadgazdálkodókat büszkeséggel telt el bennünket azon tény, hogy a területen megtalálható nagyvadállomány károsítása oly csekély mértékű, amely lehetővé teszi a Nyugat-Európa vadban szegényebb vidékein megvalósítható, természetközeli, kis területeket érintő „Pro Silva” módszerek alkalmazhatóságát vidékünkön is.

Küldetésünként határozzuk meg mindazoknak vadgazdálkodási és vadászati hagyományoknak a megőrzését, melyek a Károlyi és Forgách Uradalmak vadászati kultúrájában gyökereznek, és nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a területre jellemző kárpáti jellegű milici gímszarvas génállomány a maga rendkívüli trófea és habitus jellemzőivel napjainkig fennmaradt.

Ezen gazdálkodási szemlélettel keressük az együttműködést a térség funkcionális vázát adó erdőgazdálkodással, az egyre inkább jellemző ökoturizmussal egyaránt.

Mester András

